

ból is rokonszenvvel lehetne fogadni — jól bevált külföldi, első-sorban angol mintára — a *könyvvizsgálat* bevezetését, amely anélkül, hogy a társasági ügyvitel korlátozására, annak fölös bürokratizmussal való terhelésére vezetne, a helyes irányú kontrol szempontjait juttathatná kifejezésre.

Végül még megemlítendő, hogy Magyarországon az áru-hitelezés terén az utolsó három év lényeges visszafejlődést mutat és csak az utolsó hónapokban látszik e téren némi élénkülés. Az adósok fizetési készsége nagyjában kielégítő, a fizetési kép-telenségek száma az utolsó évben feltűnően lecsökkent. Mégis megállapítható, hogy a hiteldeliktumok szaporodnak és az 1932. évben alkotott hitelsértési törvény nem felel meg teljes mérték-ben az áruhitelezők várakozásának. Ennek oka azonban nem is annyira a törvényben keresendő, mint a törvény alkalmazásá-ban. Az adósvédelmi mentalitás akaratlanul és öntudatlanul néha e törvények értelmezésében és végrehajtásában is meg-nyilvánul.

Összegezve az elmondottakat, megállapítható, hogy a kapi-talisztikus hitelgazdaságnak túlságos és rohamos fejlődése, a hitelinflációnak mértéktelen volta a hiteléletben oly zavarokat idézett fel, melyek súlyos következményekkel jártak és az embe-riség történetében példa nélkül álló gazdasági válságot okoztak. Amint ezek a hiteléleti zavarok döntő szerepet játszottak abban, hogy a gazdasági élet a jelenlegi súlyos nehézségek közé jutott, úgy a gazdasági bajok orvoslása is csak a hitelélet helyreállí-tása által érhető el, mert egészséges hitelélet nélkül kapitalisztikus gazdaság nem képzelhető el.

Az irányított gazdálkodás jogszabályainak hiányosságai.

Irta: *Fellner Pál* országgyűlési képviselő.

Nem kívánok e hasábokon vitát folytatni arról, vajjon az irányított gazdálkodás vagy a gazdasági liberalizmus-e az az út, amelyet a mai világ gazdasági helyzetben és Magyarország gazdasági helyzetében követnünk kell. Az e fölötti vita meddő is, mert úgy az egész világ, mint Magyarország benne van az irányított gazdálkodásban, ha tehát az ezzel kapcsolatos jogszabályokról, illetve azoknak hiányosságairól beszélünk, a ma fennálló tényleges helyzet alapján tesszük ezt.

A termelésre és értékesítésre, szóval a gazdasági életre kiható jogszabályok még a régi normális időkben is erősen befolyásolták a gazdasági életet. Gondoljunk csak az iparfejlesztési törvényre, vagy a különböző fogyasztási adókra és ezeknek hasonnemű cikkeknél egymáshoz való arányára, vagy az exportprámiumokra, vagy végül egyebek között a szintén az államhatalom illetékességébe tartozó vasuti tarifára. Sokszorosan áll ez a jelenlegi körülmények között, amikor a törvényhozás és

az állam részéről alkotott és alkotandó törvények és rendeletek egyrészt sokkal nagyobb területet ölelnek fel, mint azelőtt, másrészt pedig ezeken a területeken sokkal specializáltabban kell szükségképen intézkedniök. Mert az az irányított gazdálkodás, amely ma elkerülhetetlen, oly szabályozásra váró részletkérdéseknek egész halmazát veti fel, amelyekre normális körülmények között külső befolyást gyakorolni nem kellett és amelyek a gazdasági liberalizmus idején önmaguktól intéződtek el a kereslet és kínálat egymáshoz való szabadon kialakuló viszonya folytán. A mai helyzetre egyébként jellemző az is, hogy ha a törvényhozás, vagy az államhatalom valamely gazdasági kérdésbe beleszól, ennek folyamánként felgombolódik egy sereg más kérdés, amelyeket részben előfeltételként, részben következményként a megoldásra váró kérdéssel együttesen szabályozni kell. És itt mutatkozik az első komoly nehézség, mert a legnagyobb horderejű kérdés szabályozása is értéktelenné válik, ha valamely, a problémával összefüggő és első pillantásra jelentéktelennek látszó kérdés nem nyer egyidejű oly szabályozást, amely az egész elgondolásba logikusan illeszkedik bele. Aminthogy egy egész épület összedülhet, ha egyes téglák szerencsétlen helyen meglazulnak. Gyakran látjuk, hogy egy-egy ilyen nagyhorderejű problémánál valamely részletkérdés szabályozatlanul marad vagy azért, mert az intézőkörök figyelmét elkerüli, vagy pedig politikai, helyesebben népszerűségi szempontokból és ilyenkor alakulnak ki az olyan jogszabályok, amelyek a tervgazdálkodás szellemében fogantatnak meg, de bizonyos részletkérdésekben nem következetesek és oly kompromisszumos megoldásokat hoznak végeredményben létre, amelyek rendeltetésüknek megfelelni nem tudnak.

A tervgazdálkodásra vonatkozó jogszabályok hiányosságának egy másik kategóriája onnan származik, hogy a szabályozásra váró anyag rendszerint rendkívül szövevényes lévén, a szabatos körülírásokat majdnem lehetetlenség megtalálni, sőt gyakran találkozunk olyan fogalmakkal, amelyek egyenesen definiálhatatlanok, pedig a jogszabályok megszerkesztésénél arra kell törekedni, hogy azok, akikre a jogszabályok vonatkoznak, tisztában legyenek és lehessenek azokkal a kötelezettségekkel, amelyeket be kell tartaniok és ne legyenek kitéve az egyéni értelmezés önkényének. Például: a kartel-törvény a „jó erkölcsbe” vagy a „közrendbe” ütköző cselekményről, vagy a fogyasztóközönség „kizsákmányolásáról” beszél. Márpedig arról, hogy mi a „jó erkölcs”, vagy a „közrend”, vagy mit lehet „kizsákmányolásnak” minősíteni, nagyon is eltérőek lehetnek a különböző felfogások és ezeket a fogalmakat szabatos ismérvekkel körülírni lehetetlenség. Ilyenkor a döntő az, hogy az intézkedésre illetékes tényezőnek mi az egyéni felfogása, ami szükségképen bizonytalanságot visz a gazdasági életbe. Ez ugyan

elkerülhetetlen, de arra lehet törekedni, hogy a lehetőséghez képest ne általánosítsunk és ne használjunk gyűjtőfogalmakat olyankor, amikor a szabatos körülírás is lehetséges.

Hátránya ezeknek a jogszabályoknak az is, hogy amíg régebben valamely törvénnyel és hozzátartozó végrehajtási utasítással az egész rendezésre váró problémát többé-kevésbé szabályozni lehetett, ma, ugyancsak az anyag szövevényes voltánál fogva a gazdasági törvények nagy része kerettörvény, amivel együtt jár, hogy annak keretei között számos kérdés rendeleti úton való szabályozására kap az illetékes miniszter felhatalmazást. Egy-egy ilyen rendelet pedig sokszor a törvény intencióitól eltérően intézkedik és így szintén bizonytalanságot teremt, aminthogy gyakran látjuk, hogy valamely törvény alapján későbbben megjelenő rendeletek az időközben változott viszonyok folytán, egész más szemszökből ítélik meg a kérdést és oly célok érdekében érvényesülnek, amelyek a törvény meghozatalakor nem is szerepeltek. Igaz, hogy a jelenlegi helyzetben, amidőn gyakran válnak intézkedések egyik napról a másikra szükségessé, anélkül, hogy idő volna ezeknek a parlament előtt való megtárgyalására, a rendeletek útján való kormányzás fénykorát éli, mégis a kormánynak ügyelnie kell arra, hogy rendeletek útján csak olyan kérdéseket szabályozzon, amelyek lényeges érdekek miatt a törvényhozás elé nem vihetők. Minden olyan kérdésben azonban, amelyet törvény szabályoz, ügyelnie kellene a rendeleti úton való kormányzás lehető szűk térre szorítására.

Az irányított gazdálkodás jogszabályainak legfőbb hiányossága azonban kétségtől abban rejlik, hogy óriási anyagot ölelve fel, előre majdnem kigondolhatatlan, hogy milyen eshetőségek fognak felmerülni és így gyakran a törvények és rendeletek leglelkiismeretesebb tanulmányozása után se tudják az érdekeltek, hogy adott esetben mi az, ami az előírásokba ütközik. De nem is tudhatják, mert még ott is, ahol egy-egy ilyen eshetőségre a rendelet szövegezői gondoltak, nagyon gyakran az egyéni kogníciótól függ az értelmezés. Ezek pedig szükségképpen oly momentumok, amelyek a ma amúgy is ezer kockázattal küzdő vállalkozót fokozott bizonytalanságba viszik és így nemcsak az adott helyzetben jelentenek ismeretlen veszélyeket, hanem természetesen a vállalkozó szellemre is erősen bénítólag hatnak. Súlyosbító körülmény e tekintetben az, hogy az irányított gazdálkodás keretein belül kitaposott utakról beszélni még nem lehet és így még a precedensek is hiányoznak abban az irányban, hogy egy-egy, az ügy természetéből kifolyólag szabatosan körül nem írható fogalom az arra illetékes tényezők részéről adott esetben milyen értelmezést nyerne.

E rövid megjegyzések legkevésbé se akarnak bírálatot jelenteni kodifikátoraink munkájával szemben, hanem arra akarnak rámutatni, hogy az irányított gazdálkodás terén alkotott és

alkotandó jogszabályok szerkesztésénél milyen nehézségekkel kell megküzdeni. Ezek a nehézségek a dolog természetéből folynak és még a leglogikusabb koponya és a legtökéletesebb kodifikátor se tudja őket kiküszöbölni. Kifogásolni ebben az irányban legfeljebb azt lehet, hogy számos jogszabály megalkotásánál az államhatalom exponensei már in statu nascendi gondoskodnak arról, hogy adott esetre egy-egy kis kaput hagyjanak szabadon, amelyen át szélesebb, vagy másirányú intézkedési jog gyakorlására nyílik alkalom, mint amelyet maga a szabályozásra váró anyag megkövetel.

Fenti hiányosságok kétségkívül enyhülni fognak az irányított gazdálkodás terén már szerzett és még szerzendő tapasztalatok révén és így feltehető, hogy a bizonytalanságok mindinkább csökkenni fognak. Azok kiküszöbölésével azonban számolnunk nem lehet, mert hiszen az idevágó törvényes intézkedések mindig csak többé-kevésbé részletes kerettörvények lehetnek, a kerettörvények alapján megjelenő rendeletek részére pedig sok fogalom és a sok eshetőség szabatos körülírása lehetetlen feladatot jelent. Ezt a szükségképen fenmaradó bizonytalanságot azonban, amely az irányított gazdálkodásnak kétségkívül egyik hányossága, ép oly kevéssé lehet az irányított gazdálkodás elleni argumentumnak felhasználni, mint amennyire az operáció ellen nem argumentum a velejáró fájdalom. E vonatkozásban arra kell törekedni, hogy a gyakorlat és a tapasztalatok segítsék elő a lehetőleg tiszta helyzetek teremtését.

A gyámhatósági tagok és a gyámhatósági vagyoni felelőssége.

Irta: *Dr. Csorna Kálmán.*

A gyámhatóságnak a kiskorú felett gyakorolt felügyeleti jogköre elhanyagolásából származó kártérítési kötelessége a római jogból származik.¹⁾ A gytv. a gyámság vagy gondnokság tartama alatt szenvedett károk miatt az önjogúvá lett személynek vagy jogutódjának két keresetet ad. Az egyik a tulajdonképeni *actio directa tutelae*, amely a volt gyám vagy gondnok ellen indítható, a másik az ú. n. *actio subsidiaria*, amely a gyámhatósági tagok, illetve az azokat alkalmazó hatóság ellen emelhető a gyámság (gondnokság) tartama alatt okozott károk megtérítése iránt. A gyámi tv. 137. §-a értelmében az önjogúvá lett egyén, illetve jogutóda tartozik kártérítési igényét a volt gyám vagy gondnok ellen a gytv. 135. §-a alapján a végszámadásból kifolyóan a feleket bírói útra utasító gyámhatósági ha-

¹⁾ Lásd Dernburg: *Das Vormundschaftsrecht* etc. 46. old.